

УДК 2(091)

Л. А. Паніна,
кандидат історичних наук

СУЧАСНА РЕЛІГІЙНА СИТУАЦІЯ НА РІВНЕНЩИНІ: СТАТИСТИЧНИЙ ОГЛЯД

У статті висвітлені кількісні показники релігійних об'єднань Рівненської області, відображено регіональне поширення православ'я, католицизму, протестантизму, простежено динаміку розвитку різних конфесій.

Ключові слова: Рівненщина, православ'я, католицизм, протестантизм, релігійні об'єднання.

Современная религиозная ситуация на Ровенищине: статистический обзор

В статье освещены количественные показатели религиозных объединений Ровенской области, отображено региональное распространение православия, католицизма, протестантизма, прослежена динамика развития конфессий.

Ключевые слова: Ровенищина, православие, католицизм, протестантизм, религиозные объединения.

Modern religious situation is on the Rivne region: statistical review

In the articles lighted up quantitative indexes of religious associations of the Rivne region, regional distribution of Orthodoxy, Catholicism and Pentecost is represented; the dynamics of development of different confessions is traced.

Keywords: Rivne region, Orthodoxy, Catholicism, Pentecost, religious associations.

Актуальність обраної для дослідження теми зумовлена тим, що українське церковне питання в сучасній Україні залишається невирішеним. Окремої уваги заслуговує проблема міжконфесійних відносин. Вирішення означених питань на регіональному (галузовому) рівні сприятиме виробленню більш ефективнішої моделі державно-церковних відносин. У цьому полягає практичне значення досліджуваної теми.

Суспільно-релігійне становище сучасної України є предметом вивчення багатьох вітчизняних вчених, проте регіональні аспекти даної наукової проблеми залишаються ще недостатньо вивченими. З огляду на

це висвітлення динаміки розвитку релігійних об’єднань Рівненської області, що виступає завданням даної статті, має значний науковий інтерес.

Сьогодні на Рівненщині відбувається зростання ролі релігії і церкви. На середину 90-х рр. в області нараховувалось 1065 релігійних громад, 20 конфесій і напрямків. Переважна більшість з них – християнські. Найчисельнішим було православ’я, яке нараховувало 723 релігійні громади. Нині, період відродження переживають українські національні церкви – Українська автокефальна православна церква та Українська православна церква Київського патріархату.

В останні роки кількість віруючих в Рівненській області значно збільшилась, що призвело і до одночасного збільшення релігійних громад та конфесій. Для порівняння візьмемо 1999 і 2011 рр. Так, у 1999 р. кількість православних громад становила 741, натомість у 2011 р. їх кількість збільшилась на 247 громад і становила 988 громад, протестантських громад збільшилося із 295 у 1999 р. до 411 у 2011 р. Також побільшало інших громад, що не належать ні до православних, ні до католицьких, ні до протестантських, у 1999 р. їх нараховувалося лише 9, а у 2011 р. уже 60 громад. Що стосується католицьких громад, то їх кількість не значно змінилася, тобто у 1999 р. їх було у Рівненській області 16, а у 2011 р. – 25 громад [6; 7].

Найвпливовішим у конфесійній структурі Рівненщини залишається православ’я. Загалом воно об’єднує 66 % громад (у країні, для порівняння, – 52 %). Однак православ’я на Рівненщині розколоте на три частини, що призвело і до одночасного перебування в області трьох православних ієрархів.

Найбільшою за кількістю зареєстрованих громад є Українська православна церква (УПЦ) – 634 громади, підпорядкована Московській патріархії. Вона діє у всіх адміністративних районах і містах обласного підпорядкування, та найбільше – в Корецькому, Гошанському та деяких північних районах, а найнижча – у Сарненському і Дубровицькому районах. Громади УПЦ об’єднані в регіоні репрезентують дві єпархії (Рівненська та Сарненська) на чолі із архієпископом Рівненським і Острозьким Варфоломієм. Єпархія має 13 монастирів, 2 духовно-пастирські училища. У 1995 р. при єпархіальному управлінні стало Рівненське братство Преподобного Федора князя Острозького.

Парафії УПЦ на території нашої області об’єднані в дві єпархії з управліннями в м. Рівному та м. Сарни. До складу Рівненської єпархії входить 311 громад, що складає 57,2 %, а до Сарненської єпархії належить 233 громади, що становить – 42,8 % від загальної кількості двох єпархій. Зокрема, до Рівненської єпархії належать: Гошанський

район з 40 громадами, що складає 12,9 %; Демидівський район з 14 громадами – 4,5 %; Дубенський район – 38 громад, що становить 12,3 %; Здолбунівський район містить 24 громади – 7,7 %; Корецький район – 39 громад – 12,5 %, Млинівський – 37 громад – 11,9 %, Острозький – 32 громади – 10,3 %, Радивилівський – 22 громади – 7,1 %, Рівненський район налічує 48 громад, що становить 15,4 %, у м. Рівне – 10 громад, що складає 3,2 %, м. Дубно – 5 громад, що становить 1,6 %. Березнівський район містить 37 громад, що складає 15,9 %, Володимирецький – 33 громади, що становить 14,2 %, Дубровицький – 31 громаду, що становить 13,3 %, Зарічненський район охоплює 24 громади, що становить 10,3 %, Костопільський – 29 громад, що становить 12,4 %, Рокитнівський – 37 громад, що становить 15,9 %, Сарненський район – 40 громад, що становить 17,2 % та м. Кузнецовськ містить 2 громади, що становить 0,8 % від загальної кількості громад УПЦ Сарненської єпархії [2; 6].

24 громад на Рівненщині має Українська автокефальна православна церква (УАПЦ), очолювана настоятелем Рівненсько-Острозького деканату. Вона відродилася і була офіційно зареєстрована в 1990 р. Майже половина громад УАПЦ зосереджена в обласному центрі та Рівненському районі, проте вони практично відсутні у поліській частині області.

У червні 1992 р. внаслідок об'єднання частини АУПЦ з частиною УПЦ утворилася Українська православна церква Київського патріархату (УПЦ КП). В Рівненсько-Острозькій єпархії УПЦ КП, очолюваній спочатку архієпископом Романом, а нині – архієпископом Євсевієм, зосереджено 327 громад. Більшість їх знаходяться у Млинівському, Дубенському, Рівненському та Радивилівському районах. У 1995 р. вірні цієї церкви ініціювали створення Рівненського крайового братства Святого Апостола Андрія Первозданного [4; 6].

Порівняно невеликою кількістю громад представлена на Рівненщині друга гілка християнства – католицизм. Так, Українська греко-католицька церква (УГКЦ), легалізована в 1989 р., представлена в нашому краї 8 громадами – в обласному центрі, містах Дубно, Острог, Кузнецовск, Радивилів, Сарни та Здолбунів. Вони входять до Луцького екзархату, підпорядкованої Конгрегації східних церков Ватикану. Поступово зростає вплив Римо-католицької церкви (РКЦ). В 1991 р. відновилися перші дві громади в Острозі та Рівному, згодом – в інших населених пунктах. Відносилися вони до Львівської архідієцезії. На сьогодні РКЦ має 14 громад в усіх містах обласного підпорядкування і 8 – в адміністративних районах. Вони становлять Рівненський дека-

нат Луцької дієцезії. Перший декан – отець Владислав Чайка, громадянин республіки Польща. Серед інших шести священиків 5 також є іноземними [14; 15].

Відносини між вірними православних церков не завжди відзначаються терпимістю. Суперечки за храми (м. Рівне, с. Дядьковичі, с. Липки, с. Колоденка тощо), культове майно, приміщення єпархіального управління часто набували характеру відкритого протистояння. Зі станом міжнародних стосунків на Рівненщині ознайомлювалася делегація Всесвітньої ради церков. Штучне дроблення певних громад продовжується. Шлях до порозуміння та єдності церков пролягає, через консолідацію українського православ'я на засадах законної автокефалії.

На другому місці в конфесійній структурі Рівненської області залишається протестантизм. Різні його течії об'єднують 411 громад, або 29,8 % їх загальної кількості, які очолюються головними пресвітерами [8].

Всупереч усталеним поглядам, протестантизм в області має досить глибоке історичне коріння, яке проникає у глиб XVI–XVII ст. Серед протестантських конфесій Рівненщини домінує Всеукраїнський союз церков християн віри євангельської-п'ятдесятників, яка об'єднує 265 громад, особливо концентруючись у північних районах, на Дубенщині та Острозщині. Досить чисельний також Всеукраїнський союз об'єднань євангельських християн-баптистів, який налічує 119 громад з найбільшою концентрацією у Рівненському і Радивилівському районах. Поодинокими громадами у Здолбунівському районі та у Рівному представлені незалежні гілки згаданих двох протестантських церков [1; 8].

У п'яти адміністративних підрозділах області функціонують громади Адвентистів сьомого дня (АСД) – 20 громад, у трьох – громади свідків Єгови, що діяли спочатку у містах Дубно, Костопіль, Рівне, а нині вони поширені у Здолбунові та ще деяких районах області (14 громад) [1; 8].

Окрім релігійних громад, на Рівненщині функціонують чотири релігійні місії протестантського спрямування (“Світанкова зоря”, “Добрий самарянин”, “Пробудження”, “Емануїл”), а також зареєстровані дві громадські організації, що координують свою діяльність з протестантськими пресвітерами (“Місія без кордонів”, “Світло Євангелії”), два біблійні інститути протестантського спрямування, видавництво “Світанкова зоря”. Згадані місії та громадські угруповання займаються пропагандою християнського віровчення і беруть активну участь в організації гуманітарної допомоги [8, с. 4].

Найменшу кількість громад у Рівненській області мають харизматичні організації (Церква Повного Євангелія – 4 громади; Релігійні організації Церкви Живого Бога – 1 громада) Церква Ісуса Христа

святих останніх днів – 1 громада, представники Товариства Свідомості Крішни – 1 громада, Об'єднання хасидів – 4 громади та Рідної української національної віри – 1 громада [6; 8, с. 4].

Порівнявши релігійну ситуацію краю у 90-х рр. та на початку ХХІ ст. можна прослідкувати зростання релігійних організацій. Кількість релігійних громад Рівненської області, які мають зареєстровані статuti становить 1484 громади. Переважна кількість віруючих – православні.

Однією з ознак демократизації українського суспільства є відродження релігійно-церковного життя. Відроджується Українська євангельсько-реформована церква, віровчення якої базується на ідеях Жана Кальвіна. Перші дві її громади з'явилися в м. Рівному і смт. Степані. Водночас відбувається подальше урізноманітнення протестантизму шляхом створення незалежних євангельських громад. До числа таких осередків відноситься, зокрема, церква “Голгофа” у м. Рівному. Вона постала як християнський культурно-просвітницький центр.

Поодинокі громади харизматичної Церкви повного Євангелія “Відродження”, Дослідники Біблії, що виникли в обласному центрі, Володимирецькому і Березнівському районах. Окрім релігійних громад, на Рівненщині функціонують два біблійні інститути протестантського спрямування, видавництво “Світанкова зоря”.

Історично так склалося, що в нашому краї здавна живуть євреї. На сьогодні відновилися дві громади в м. Рівному та Дубно. Їхньою діяльністю керує об'єднання іудейських релігійних організацій. Головний равен України – Янкель Блайх.

Всього в Рівненській області зареєстровано 1484 релігійних громад різних віросповідань, переважна більшість яких відноситься до різних напрямків християнства, а в першу чергу – до православ'я – 988 релігійних організацій, що виходить з національного складу населення та історичного характеру подій і традицій. Однак православ'я на Рівненщині, як і в цілому по Україні, розколоте на три частини, що і призвело до одночасного перебування в області трьох православних ієрархів.

За останні роки, що не менш суттєво, в області всі культові споруди, що використовувались не за призначенням, не лише повернуті віруючим, а й відремонтовані. Разом з тим швидкими темпами будуються нові. Так, за останнє десятиліття зведено 303 культові будівлі, 68 – на стадії зведення. Водночас відкрито 14 монастирів. Функціонують недільні школи, семінари з вивчення Біблії тощо. Відбуваються позитивні зрушення у середовищі міжцерковного діалогу серед православних.

В Законі України “Про свободу совісті та релігійні організації” дозволяється відокремити декілька основних прав, які конкретизують

свободу совісті: по-перше, мати, вибирати, змінювати релігію або переконання за власним вибором; по-друге, свободу одноособово чи разом з іншими сповідувати одну релігію чи не сповідувати ніякої; по-третє, відправляти релігійні культу. Це право здійснюється періодично і пов'язане, зокрема, з виникненням державно-правових та інших відносин. В Україні вільне відправлення релігійних обрядів забезпечується тим, що воно:

- а) не порушує громадського порядку;
- б) не пов'язане з посяганням на права інших громадян;
- в) не заподіює шкоди здоров'ю населення;

по-четверте, відкрито виражати, вільно поширювати свої релігійні чи атеїстичні переконання [5].

Однак, аналізуючи сутність свободи совісті, слід відзначити, що насамперед, вона не означає відмови від будь-якої відповідальності людини за свої думки і вчинки. Тому в цьому законі наголошено, що ніхто не може з мотивів своїх релігійних переконань ухилятися від виконання своїх конституційних обов'язків.

З початку 2003 р. в Державному комітеті України у справах релігій було проведено чотири засідання Колегії, на яких розглянуто ряд важливих питань, пов'язаних з основними напрямками діяльності Комітету.

19 березня 2003 р. на засіданні колегії Держкомрелігій були розглянуті питання про стан дотримання законодавства України про свободу совісті та релігійні організації у Рівненській області, про роботу структурних підрозділів центрального апарату Державного комітету України у справах релігій з виконання актів та доручень Президента України, Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, звернень народних депутатів України, а також про заходи Державного комітету України у справах релігій, які впливають із розпорядження Кабінету Міністрів України від 4. 03. 2003 р. № 123-р “Про додаткові заходи щодо забезпечення ефективної співпраці Кабінету Міністрів України з Верховною Радою України”. Відзначалося, що в результаті вжитих заходів у Рівненській області впродовж останніх років послідовно й цілеспрямовано забезпечується реалізація державної політики щодо релігії та церкви, зменшилась напруга в релігійному середовищі, кількість відкритих протистоянь віруючих різних конфесій, грубих порушень законодавства про свободу совісті, виявів релігійного екстремізму та фанатизму [16; 17].

Отже, сьогодні домінуючою конфесією в Рівненській області традиційно залишається православ'я, переважна більшість якого представлена громадами УПЦ. Серед протестантських об'єднань най-

більший вплив на населення краю мають п'ятидесятницькі громади. Нетрадиційні релігійні об'єднання на даний час не мають особливого впливу в Рівненській області.

Список використаних джерел та літератури:

1. Багато й різне: Про релігійні громади в області // Поліський маяк. – 2001. – 8 жовтня.
2. Бухало, Г. Православ'я на Рівненщині // Вісті Рівненщини. – 2002. – 22–25 лютого.
3. Годованюк, О. М. Монастирі та храми Волинського краю. – Київ : Техніка, 2004. – 176 с.
4. Демчишина, О. УАПЦ: минуле, сучасне, майбутнє // Дзвін. – 2001. – 2–9 травня.
5. Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=987-12>
6. Звіт Держкомнацрелігій про мережу церков і релігійних організацій в Україні станом на 01. 01. 2011 р. (Форма № 1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=581%3A1&catid=51%3Astats&Itemid=79&lang=uk
7. Інформаційний звіт Державного комітету України у справах релігій за 1998 р. “Про стан та тенденції розвитку релігійної ситуації, державно-церковних відносин в Україні” // Людина і світ. – 1999. – лютий.
8. Ішук, О. Про що говорять цифри: динаміка розвитку релігійної мережі в Рівненській області // Рівненщина релігійна. – 2011. – № 2. – С. 3–7.
9. Ковалій, О. В. Історія Католицької та Православної церкви у найновіших дослідженнях волинського краєзнавства // Волання з Волині. – 2000. – № 4. – С. 38–40.
10. Лужницький, Г. Місто Рівне та його церкви // Літопис Волині. – 2003. – 4–8 жовтня.
11. Пороський, М. Роль церкви в становленні нації і держави // Волинь (Рівне). – 1994. – 25 лютого.
12. Рожко, В. Відродження Української Православної Церкви на Волині. – Луцьк : Волинська книга, 2007 – 246 с.
13. Саух, П. Зона найвищої релігійної активності // Сім днів. – 2000. – 18 лютого.
14. Саух, П. Рівненщина релігійна // Панорама. – 2005 – 12 жовтня.
15. Статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scnm.gov.ua/control/portalmap>
16. У Державному комітеті у справах релігій. Офіційний вісник Колегії Держкомрелігій у 2004 р. // Людина і світ. – 2004. – квітень.
17. У Державному комітеті у справах релігій. Офіційний вісник. // Людина і світ. – 2002. – лютий.